

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Družstva a restrukturalizace (stanovisko z vlastní iniciativy)

(2012/C 191/05)

Zpravodajka: **paní ZVOLSKÁ**Spoluzpravodaj: **pan OLSSON**

Dne 14. července 2011 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl zpracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Družstva a restrukturalizace.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. dubna 2012. Zpravodajkou byla paní ZVOLSKÁ, spoluzpravodajem pan OLSSON.

Na 480. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 25. a 26. dubna 2012 (jednání dne 25. dubna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 148 hlasy pro, 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Družstva ze své podstaty a na základě obchodního modelu, který nabízejí, přispívají ke strategii Evropa 2020. Zvládají změnu ekonomicky účinným a sociálně zodpovědným způsobem. Přispívají k sociální a územní soudržnosti. Vytvářejí nové a inovativní obchodní modely za účelem zvýšení konkurenceschopnosti. To vše by mělo být zdůrazněno v roce 2012, který bude Mezinárodním rokem družstev.

1.2 S významnou výjimkou několika odvětví představují družstva omezenou část evropského hospodářství. Údaje uvedené v tomto stanovisku však ukazují, že v období krize jsou družstva odolnější a stabilnější než jiné typy podniků a zároveň rozvíjejí nové podnikatelské iniciativy. Lze to přičítat specifickým rysům družstevních podniků: jejich dlouhodobému přístupu, pevným kořenům v daném území, podpoře zájmů členů a zaměření na vzájemnou spolupráci. Je důležité šířit a rozvíjet zjevnou špičkovou úroveň družstev v politikách na celostátní a unijní úrovni.

1.3 Různorodost podniků je uznána ve Smlouvě, specifické rysy družstevního modelu pak nedávno uznal Soudní dvůr (Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 8. září 2011 – Spojené věci C-78/08 až C-80/08), jenž prohlašuje za oprávněné cílené politiky.

Doporučení pro politiky EU

1.4 Družstva by proto měla být zohledněna ve všech politikách EU přispívajících k inteligentnímu a udržitelnému růstu podporujícímu začlenění a také v příslušných stěžejních iniciativách strategie Evropa 2020. Pro družstva stejně jako pro jiné formy podniků musí být zajištěny rovné podmínky, aniž by došlo k narušení cílů a pracovních metod družstev.

1.5 V zájmu zdůraznění konkrétních zkušeností družstev s restrukturalizací by se družstevní podniky měly podílet na cílech a činnostech průmyslové politiky EU včetně konkrétní stěžejní iniciativy.

1.6 Evropská komise a EIB/EIF by měly zajistit, že finanční mechanismy na úrovni EU, včetně akčního plánu zaměřeného na financování malých a středních podniků, který byl navržen v Aktu o jednotném trhu, budou přístupné i pro družstevní podniky, a měly by se společně se sektorem družstevního bankovníctví zvláště vynasazít, aby tomu tak bylo, a zároveň určit specifické nástroje. Zprostředkovací úloha finančních nástrojů EIB pro menší družstevní banky by měla být také usnadněna zejména pomocí zjednodušených administrativních požadavků.

1.7 Nová pravidla pro státní podpory a pro zadávání veřejných zakázek (balíček Almunia) by měla vstoupit v platnost co nejdříve. Mělo by dojít ke zjednodušení těchto pravidel a jejich provádění v členských státech a tato pravidla by měla zahrnovat konkrétní opatření ke zlepšení příležitostí pro sociální družstva, jež zaměstnávají zdravotně postižené osoby nebo jiné znevýhodněné skupiny. Měla by také zahrnovat zkušenosti družstev spravujících zabavený majetek pocházející z nelegálních aktivit (např. majetek mafie v Itálii).

1.8 V souladu s návrhem EHSV o rámci usnadňujícím finanční spoluúčast zaměstnanců by měla být zavedena opatření usnadňující převod podniku na zaměstnance. Zvláštní rozpočtovou linií EU, jež bude zahrnovat i finanční nástroje, by měla být podporována zaměstnanecká družstva/odkoupení zaměstnanců.

1.9 Programy a fondy ustavené pro nadcházející rozpočtové období EU 2014–2020 se musí stát významnými nástroji podpory družstev, zejména strukturální fondy. Při formulování

operačních programů by se priority a opatření měly zaměřit na podporu udržitelného rozvoje podniků a odpovědné restrukturalizace a zahrnovat opatření, jako jsou převody podniků na zaměstnance, sociální družstva, místní rozvoj a sociální inovace za použití globálních grantů a dalších finančních nástrojů.

1.10 EHSV požaduje, aby bylo v průběhu roku 2012 přijato zjednodušené nařízení o Evropské družstevní společnosti. To by mělo doplněno aktualizací způsobu, jak jsou družstevní zásady realizovány ve vnitrostátních zákonech.

1.11 EHSV vybízí Eurofound (Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek) a zejména její Evropské středisko pro sledování změn, aby spolupracovaly s družstevním sektorem na podrobném prozkoumání úlohy družstev při restrukturalizaci.

1.12 Připravovaný výzkumný program EU Horizont 2020 by měl také zahrnovat konkrétní odkazy na analýzu faktorů přispívajících k odolnosti během krizí.

1.13 Družstva jsou díky svým cílům a modelu řízení přirozenými zúčastněnými stranami iniciativy pro sociální podnikání, kterou nedávno zahájila Evropská komise. Hlavní navrhované činnosti by proto měly být zaměřeny i na družstevní sektor. Naléhavým tématem je zohlednění zkušeností družstev s finančními nástroji přizpůsobenými na míru i v nejnovějším návrhu na evropské fondy sociálního podnikání.

Doporučení pro politiky členských států

1.14 Členské státy by měly v souladu s doporučením MOP č. 193/2002 o podpoře družstev vytvořit příznivé prostředí pro uznání a rozvoj družstev ve všech oblastech a odvětvích a přijmout komplexní strategii za účelem podpory modelu družstevního podnikání. Zejména by měly napomáhat vzdělávání a odborné přípravě o problematice družstev jak studentů, tak pracovníků, zlepšovat statistiky s cílem rozpoznat a zviditelnit družstevní sektor, modernizovat legislativu týkající se družstev, zavést vhodné finanční nástroje a uznat roli družstev ve vnitrostátním sociálním dialogu. Měly by zvážit možnost zavést do svých právních předpisů režim nedělitelných rezerv či „asset lock“ týkající se družstev, který již existuje v podstatné části členských států EU a jenž se projevil jako významný nástroj rozvoje.

1.15 EHSV doporučuje hospodářským a sociálním radám jednotlivých států, aby v rámci Mezinárodního roku družstev přijaly stanoviska.

Doporučení družstvům

1.16 Družstva by se měla více zviditelnovat a posilovat vzájemné učení uvnitř i vně družstevního hnutí. Uvnitř hnutí by se měla zaměřovat na „spolupráci mezi družstvy“. Měla by připravovat pokyny a aktivně šířit osvědčené postupy se zvláštním zaměřením na zvládání změn. Mimo hnutí by se měla zapojovat do partnerství s jinými soukromými podniky, veřejnými orgány a dalšími subjekty.

1.17 Zprávy v oblasti sociální odpovědnosti *družstev* (sociální odpovědnost podniků v družstevní podobě) by měly být hlavním nástrojem zviditelnování a propagace. Družstevní sektor by měl také stanovit pravidla pro řádnou správu a přísné interní audity, aby se předešlo zneužívání družstevní podoby podniku.

2. Úvod

2.1 Cílem tohoto stanoviska je zdůraznit, jak družstevní podniky, s ohledem na svůj specifický obchodní model, předvídají a zvládají změny v průmyslu a službách za současné krize, přičemž dopad na zaměstnanost byl zvláště tvrdý, jak upozornily nejnovější zprávy MOP. Je zaměřeno na zvýšení povědomí o úloze družstev jako typu podniku, který přináší nové pohledy na sociální inovace a přispívá k udržitelnému vytváření a rozdělování blahobytu.

2.2 Model družstevního podnikání je zaměřený na lidi. Mezinárodní družstevní svaz (ICA) definoval družstevní podnik jako „samosprávné sdružení osob, které se za účelem uspokojení svých společných ekonomických, sociálních a kulturních potřeb a tužeb dobrovolně sdružují do podniků se společným vlastnictvím a demokratickou kontrolou“ a různé mezinárodní instituce (OSN, MOP, EU) tuto definici uznaly.

2.2.1 Stanovisko by také mělo přispět k stávající činnosti CCMI v oblasti restrukturalizace ⁽¹⁾.

2.3 Družstevní identitu posilují hodnoty demokracie, rovnosti, spravedlnosti, solidarity, transparentnosti a sociální odpovědnosti. ICA stanovil sedm zásad, jimiž se družstva mají řídit: „dobrovolné a otevřené členství; demokratická kontrola prováděná členy; ekonomická spoluúčast členů; autonomie a nezávislost; vzdělávání, odborná příprava a informovanost; spolupráce mezi družstvy; a zájem o komunitu“.

2.4 Model družstevního podnikání je plně v souladu s hodnotami Smlouvy o EU a s cíli strategie Evropa 2020. Družstva jsou díky tomu, že usilují jak o ekonomické, tak sociální cíle, nepostradatelnou součástí sociálně tržního hospodářství.

⁽¹⁾ COM(2012) 7 final – Restrukturalizace a předjímaní změn: poučení z nedávných zkušeností.

2.5 Družstva mají dlouhodobý cíl spočívající v dosažení hospodářské a sociální udržitelnosti pomocí zvyšování schopností jednotlivců, předvídání změn a optimalizace využívání zdrojů. Jejich zisky nejsou využívány k co největšímu odměňování kapitálu, ale k rozložení užtku směrem k udržitelným investicím.

2.6 Vzhledem k tomu, že jsou zaměřena na lidi a kontrolována členy, mají družstevní podniky pevné kořeny v místní komunitě, což není v rozporu s jejich schopností fungovat na vnitrostátních a mezinárodních trzích.

2.7 Flexibilita a tvořivost družstevní metody umožnila družstvům fungovat ve všech odvětvích hospodářství, jak tradičních, tak nových.

2.8 V Evropě existuje 160 000 družstevních podniků, které jsou vlastněny 123 miliony členů a které poskytují pracovní místa pro 5,4 milionu osob.

2.9 Forma družstevního podniku není příliš známá ani mezi občany obecně ani v sektoru soukromých podniků a sektoru veřejné správy. V některých zemích má pojem „družstvo“ dokonce negativní nádech, zejména v zemích střední a východní Evropy. Družstva nejsou na rozdíl od tradičních podniků uznávána jako plnohodnotné podniky. V některých členských státech se překážky pro rozvoj družstev v posledních letech dále zhoršily (např. v Polsku, kde se nová právní úprava družstev pokusila omezit jejich autonomii a nezávislost, a v Itálii, kde byly výrazně sníženy finanční výhody kompenzující společenskou roli družstev).

2.10 Družstva se obtížně dostávají k rizikovému a rozvojovému kapitálu a úvěrům na běžném kapitálovém trhu.

2.11 Ne vždy panují rovné podmínky, protože specifické rysy družstev nejsou zohledněny v legislativě a programech EU a jednotlivých členských států na podporu podnikání.

3. Obtížné úkoly restrukturalizace podniků v Evropě

3.1 Zažíváme rozsáhlou restrukturalizaci v důsledku krize v evropském hospodářství. Pro vyvarování se dalšího uzavírání a úpadků podniků, pro zachování a vytváření zaměstnanosti a uspořádání sociální péče posílením konkurenceschopnosti a místního rozvoje jsou nezbytné sociálně zodpovědné restrukturalizační strategie.

3.2 Evropská komise má za to, že restrukturalizace zahrnuje širší pojetí inovace podniků, jež by mělo být součástí „dlouhodobé představy o vývoji a řízení evropské ekonomiky, aby byly změny skutečně prostředkem, jímž by se posílila konkurenceschopnost“, a to včetně organizačních i sociálních vzorců, aby byl zajištěn udržitelný územní rozvoj. V tomto smyslu považuje Komise inovace za vytvářené nejen výzkumem a technologiemi, ale také novými řešeními v oblasti marketingu a managementu.

3.3 Komise poznamenala, že „podniky, které jsou schopny řídit restrukturalizace sociálně odpovědným způsobem, jsou často podniky dosahující nejlepších výsledků, co se týká konkurenceschopnosti a přizpůsobení se trhu“⁽²⁾.

3.3.1 Komise také vyjádřila přání, aby zodpovědná restrukturalizace zahrnovala zapojení a účast pracovníků⁽³⁾. Sociální partneři na úrovni EU ve společném dokumentu zdůrazňujícím význam vytváření a zachování pracovních míst ustavili zásady „sociálně inteligentní“ restrukturalizace.

3.4 Komise chce usnadnit podmínky pro převod podniku na zaměstnance:

— „Zaměstnanci mají zvláštní zájem na udržitelnosti svých podniků a často mají dobré znalosti o podniku, v němž pracují. Často se jim však nedostává příslušných finančních prostředků a podpory, aby podnik převzali a řídili. Opatrná a postupná příprava převodu na zaměstnance zorganizovaná v podobě zaměstnaneckých družstev může zvýšit míru přežití.“⁽⁴⁾ „V případech, kdy nelze nalézt nástupce v rodině, zajišťuje velkou míru kontinuity podniku převod na zaměstnance.“ Avšak „takové převody podporuje zvláštními daňovými úlevami jen několik členských států [...]“⁽⁵⁾.

3.5 Komise vyzvala členské státy, aby vytvořily rámec pro převod podniků na zaměstnance vycházející z osvědčených postupů s cílem předejít uzavření. Příkladem je španělský systém „jediné platby“ (pago unico) a Legge Marcora v Itálii, jež umožňuje použít podporu v nezaměstnanosti k financování vzniku nových družstev.

4. Specifické rysy družstevní ekonomiky: odolnost a nový rozvoj i v době krize

4.1 Družstevní podniky vykazují během krize větší odolnost než tradiční podniky. Platí to především pro družstevní banky, zaměstnanecká družstva v průmyslu a službách, sociální družstva a družstva tvořená malými a středními podniky. Model družstevního podnikání se zároveň objevuje v nových odvětvích (energetika, svobodná povolání atd.). Restrukturalizace otevřela dodatečný prostor pro družstva, aby při hledání udržitelnějších modelů výroby a spotřeby přispěla ke skutečné pluralitě ekonomiky, zejména podniků.

⁽²⁾ COM(2005) 120. Restrukturalizace a zaměstnanost – Předvídání restrukturalizací a doprovodná opatření pro rozvoj zaměstnanosti: úloha Evropské unie.

⁽³⁾ COM(2001) 366. Podpora evropského rámce pro sociální odpovědnost podniků [není k dispozici v češtině].

⁽⁴⁾ COM(2004) 18. Podpora družstevních společností v Evropě [není k dispozici v češtině].

⁽⁵⁾ COM(2006) 117. Provádění lisabonského programu Společenství pro růst a zaměstnanost – Převod podniků – Kontinuita prostřednictvím nového začátku.

4.2 Podle zprávy MOP „Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis“ (Odolnost modelu družstevního podnikání během krize) jsou finanční družstva z finančního hlediska zdravá, spotřební družstva vykazují zvýšený obrat, zaměstnanecká družstva zažívají růst v souvislosti s tím, že si lidé volí družstevní podobu podniku jako reakci na novou hospodářskou situaci.

4.3 Projevuje se to zejména v bankovním sektoru. V EU dosud nezkrachovala žádná družstevní banka. Z údajů Evropské asociace družstevních bank vyplývá, že družstevní banky mají přibližně 20 % tržní podíl na vkladech. Financují okolo 29 % malých a středních podniků v Evropě. V posledních několika letech svůj tržní podíl vytrvale zvyšují. Ve Spojeném království družstevní banky zčtyřnásobily svůj tržní podíl z 1,2 % v roce 2009 na 5 % v roce 2010. V Itálii zvýšil systém BCC (Banche di credito cooperativo) za posledních 5 let své vklady o 49 %, půjčky o 60 % a zaměstnanost o 17 % (zatímco zaměstnanost ve zbývající části italského bankovního sektoru klesla o 5 %). Podle orgánu pro dohled nad družstevními společnostmi a jejich rozvoj zvýšily družstevní úvěrové instituce na Kypru v průběhu roku 2011 výrazně svůj tržní podíl (z 35 % na 38 % u vkladů a z 27 % na 29 % u půjček), což je potvrzením toho, že Kypřané považují družstevní úvěrové instituce za bezpečné útočiště v době krize.

4.4 Mezinárodní měnový fond („Redesigning the Contours of the Future Financial System“ (Přetvoření obrysů budoucího finančního systému), vyjádření MMF – 16. srpna 2010, SPN/10/10) zdůrazňuje zásadní úlohu družstevních bank: „I menší družstevní banky nebo vzájemné úvěrové instituce mohou prosperovat. Tyto banky, které jsou méně závislé na očekáváních akcionářů, se obecně dokázaly vyvarovat mnoha chyb, jichž se dopustily větší instituce soukromého sektoru. Přestože nejsou vždy považovány za nejefektivnější, nejenergičtější či nejinnovativnější instituce, spolehlivé a s jistotou zabezpečující v mnoha zemích úvěrové potřeby malých a středních podniků a mnoha domácností.“

4.5 Organizace CECOP (evropská konfederace zaměstnanec-kých a sociálních družstev a jiných zaměstnanci vlastněných podniků v průmyslu a ve službách) pozoruje od roku 2009 dopady krize na podniky patřící do její sítě. Družstva v zemích s vyšším zastoupením družstev a zkušeností s nimi (Francie, Itálie, Španělsko) se zdají být odolnější při zvládání krize než tradiční podniky činné v tomtéž odvětví a na stejném území.

4.6 Různé druhy sociálních družstev hrají v restrukturalizačním procesu důležitou roli a jsou hlavními podněcovateli sociálních inovací. Družstva zaměřená na pracovní začlenění zaměstnávají mnoho osob, které byly propuštěny a nemohly se vrátit na normální trh práce. V některých zemích jsou sociální družstva hlavními zaměstnavateli postižených osob (např. Bulharsko, Česká republika, Polsko, Itálie ...). Družstva poskytující sociální služby jsou činná při restrukturalizaci veřejného sektoru. Zvláštním novým jevem jsou italská družstva spravující majetek zabavený kvůli nelegálním aktivitám.

4.7 Bytová družstva se v odvětví vážně zasaženém krizí ukazují být mnohem odolnější než soukromý sektor, měřeno výstavbou nových bytů. Jsou také mnohem více odhodlána snižovat emise skleníkových plynů tím, že budou zvyšovat energetickou účinnost. Tato úloha je zvláště důležitá v některých zemích EU, kde se jako například v České republice a Polsku realizují velké projekty družstevních renovací, jež jsou často financovány z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

4.8 Rychlý přehled některých evropských zemí ukazuje relativně vyšší výkonnost družstevních podniků, pokud jde o růst, zaměstnanost, míru přežití, vznik nových podniků (viz zejména Zevi A., Zanotti A., Soulage F. a Zelaia A. (2011), *Beyond the Crisis: Cooperatives, Work, Finance* (Po krizi: družstva, práce, finance), publikace CECOP, Brusel 2011).

4.8.1 Ve Spojeném království v roce 2009 vzrostl obrat družstev o 10 %, zatímco hospodářství země pokleslo o 4,9 %. Družstevní sektor pokračoval v růstu o 4,4 % i v roce 2010 v porovnání s mírou růstu celého britského hospodářství ve výši 1,9 %. Počet družstev ve Spojeném království vytrvale roste, v roce 2010 činil nárůst 9 %. Družstva rostou ve všech odvětvích hospodářství.

4.8.2 V Německu družstevní sektor roste, zejména v oblasti energetiky, malých a středních podniků a zdravotní péče. V uplynulých třech letech došlo k mimořádnému zvýšení počtu nových družstev: 370 v roce 2011, 289 v roce 2010, 241 v roce 2009 (*Genossenschaften in Deutschland*, DZ-Bank). Podle zprávy DGRV za rok 2010 vycházející z údajů Creditreform-Datenbank se v roce 2010 pouze 0,1 % platebních neschopností týkala družstevních podniků, což je nejnižší počet mezi všemi typy podniků. Bylo však také potvrzeno, že vstup do družstva významně snižuje riziko úpadku jednotlivých členských podniků.

4.8.3 Míra přežití zaměstnaneckých družstev po třech letech je ve Francii na úrovni 74 % v porovnání s celostátním průměrem 66 %. Mezi lety 2000 a 2009 bylo na zaměstnanecká družstva přeměněno 329 podniků. Více než 250 jich přežilo. Údaje za rok 2010 potvrdily vzestupný trend zejména posledních tří let. Došlo k více než 50 novým přeměnám (Výroční zpráva CG SCOP za rok 2010).

4.8.4 V Itálii se v roce 2010 zvýšila zaměstnanost v družstvech o 3 %, zatímco v soukromém sektoru klesla celková zaměstnanost o 1 %. Krize v sociální péči s sebou nese rychlý růst počtu sociálních družstev. Většina nových družstev je začínajícími podniky, ale přibližně jednu čtvrtinu tvoří „odnože“ podporované jinými družstvy. Družstva mají delší předpokládanou životnost. Jedna třetina družstev vytvořených v letech 1970–1989 stále funguje, zatímco u ostatních podniků je to jedna čtvrtina. Úmrtnost je nižší: v období 2006–2009 zanikla 4 % družstev, ale u ostatních podniků to bylo 6 %. Nejvýznamnější příčinou zániku byl úpadek, který v roce 2009 postihl 2 % družstev v porovnání se 6 % ostatních podniků. Zaměstnaní

v družstvech, měřeno typem pracovních smluv, je stabilnější. Smlouvu na dobu určitou podepisuje 6 % nově přijímaných pracovníků, v ostatních podnicích to je 11 %. Odborná příprava je poskytnuta 40 % zaměstnanců v družstvech, zatímco celostátní průměr je 26 %.

4.8.5 V případě Španělska, které bylo krizí obzvláště zasaženo, došlo v družstevním sektoru mezi lety 2008 a 2009 k úbytku pracovních míst o 4,5 %, zatímco mezi tradičními podniky bylo zaznamenáno 8 %. V roce 2010 však zaměstnanecká družstva zvýšila počet svých pracovních míst o 0,2 %, zatímco celková zaměstnanost v tradičních podnicích klesla o 3,2 %.

4.8.6 V některých zemích je situace podobná jako ve shora uvedeném případě. Například ve Švédsku je počet nových družstevních podniků poměrně vyšší než u ostatních typů nových podniků. Míra úmrtnosti družstev je nižší než u tradičních podniků. Také družstva na Kypru vykazují růst. Vláda zdůrazňuje, že jejich přínos k hospodářskému a sociálnímu pokroku společnosti je zcela zásadní.

5. Jak se družstva vyrovnávají se změnou

5.1 Specifický družstevní model řízení založený na společném vlastnictví, demokratické účasti a kontrole ze strany členů a také na schopnosti družstev spoléhat na vlastní finanční zdroje a podpůrné sítě je vysvětlením, proč jsou družstva pružnější a inovativnější při dlouhodobém zvládnutí restrukturalizace i při vytváření nové podnikatelské činnosti.

5.2 Dlouhodobý výhled je základním rysem družstevního podniku. Krize posílila dlouhodobý přístup k dosažení hospodářské a sociální udržitelnosti pro jeho členy. Družstevní podnik obětuje výnos z vloženého kapitálu, aby udržel zaměstnanost a investice.

5.3 Dalším základním rysem řízení družstev je to, že jsou úzce propojena s územím, na němž působí. Na rozdíl od soukromého sektoru se nepřemisťují, což ale není neslučitelné s globalizací.

5.4 Vzhledem k místním kořenům družstev se jejich úloha stává ještě důležitější tím, že podporují místní udržitelný rozvoj, vytvářejí nová pracovní místa, a usilují tak o obecné zájmy. Protože restrukturalizace probíhá na místní úrovni, je důležité při hledání řešení čerpat ze zkušeností družstev. Ve venkovských oblastech udržují ekonomické a sociální aktivity, a tak také snižují migraci.

5.5 Územní zakotvení družstevních bank a jejich zaměření na zájmy členů (domácnosti nebo malé podniky) vysvětluje, proč se těmto bankám dařilo během finanční krize lépe. Družstevní banky se také velmi silně zaměřují na udržitelné a sociálně

odpovědné financování. Dopady jejich chování jsou posilovány tím, že zákazníci přesouvají své vklady a půjčky ze soukromých bank do družstevních bank.

5.6 Družstva zaručují zaměstnanost pomocí modelu vnitřní mobility spojené s jistotou zaměstnání. Zaměstnanecká a sociální družstva raději přizpůsobí úroveň platů nebo počet odpracovaných hodin, než by rušila pracovní místa. Kdykoli to je možné, internalizují své činnosti, které předtím externalizovala. Sdílením dostupných pracovních míst mezi podniky v rámci téže družstevní sítě či skupiny dochází k posilování jistoty pracovního místa. Model vytváření jistoty pro pracovníky během procesu přechodu je podpořen odbornou přípravou, protože družstva se zaměřují na rozvoj lidských zdrojů.

5.7 Družstva již dlouho vytvářejí různé druhy postupů, pomocí nichž vzájemně trvale spolupracují, a to jak prostřednictvím zastupujících organizací na všech úrovních, tak prostřednictvím podnikatelských spojení, jako jsou skupiny, konsorcia a sekundární družstva. V posledních několika letech a desetiletích můžeme pozorovat výrazné upevňování tohoto trendu s prokázanou kladnou korelací mezi růstem družstev a rozvojem institucí, jež je navzájem spojují.

5.8 Potenciál zastupujících organizací lze dobře demonstrovat na příkladu Itálie. Pro Itálii je typickým znakem existence několika meziodvětvových sdružení družstev. Všechny typy družstev (zaměstnanecká, spotřebitelská, zemědělská atd.) jsou členy jednoho z těchto sdružení. Tento model usnadnil vytvoření společných hospodářských struktur mezi odvětvími, což jsou velmi důležité faktory. Díky možnostem přesouvat lidské a finanční zdroje, ale i zkušenosti, z jednoho odvětví do druhého se mnoho družstevních podniků a odvětví dokáže vypořádat i s nejobtížnějším obdobím.

5.9 Skupiny, konsorcia a sekundární družstva umožňují jednotlivým podnikům, aby zůstaly malými podniky a zároveň využívaly úspor z rozsahu. Dobrým příkladem konsorcií ve stavebnictví a službách a v oblasti sociálních družstev, která významně přispívají k rozvoji malých a nových družstev, je Itálie. Malá konsorcia sociálních družstev se vyskytují také v dalších zemích, například ve Švédsku. Důležité družstevní skupiny lze nalézt v dalších odvětvích, například v zemědělství, výrobě, bankovníctví a distribuci, v různých dalších zemích EU, mimo jiné ve Francii, Německu, Španělsku a Nizozemsku.

5.10 Španělská skupina Mondragon je skvělý příklad, jak se jednotlivé družstevní podniky mohou samy dobrovolně sdružit do velkých podnikatelských skupin zahrnujících průmysl, zemědělství, distribuci, finance, výzkum a vývoj a vysokoškolské vzdělávání. Nápadným aspektem Mondragonu je jeho schopnost udržet zaměstnanost v globalizovaných průmyslových odvětvích a věnovat se neustálé restrukturalizaci produktů, postupů a poprodejních služeb prostřednictvím svých průmyslových platforem po celém světě a prostřednictvím inovačního trojúhelníku zahrnujícího průmyslové podniky, univerzity a střediska výzkumu a vývoje patřící do této skupiny.

5.11 Malé a střední podniky se také mohou sdružovat do družstev na základě téže logiky zvětšování rozsahu své obchodní činnosti. Tato praxe je velmi úspěšná například v Německu, kde jsou družstva malých podniků důležitá v oblasti živností zabývajících se pekařstvím, řeznictvím apod.

5.12 V reakci na potřeby určitých skupin se objevují nové jevy. Jedním příkladem jsou družstva vytvářená lékaři v Německu, o nichž již byla řeč výše. Mladší generace velmi specializovaných odborníků začíná zejména v Itálii využívat modelů družstevního podnikání k zuzitkování tržních příležitostí. Spojují tak samostatnou výdělečnou činnost s kolektivní formou podnikání. Tyto iniciativy podporuje nedávno schválený italský zákon o profesích, který je součástí souhrnného balíčku hospodářských reforem.

5.13 Ve Francii a v menší míře v Belgii a Švédsku byla vytvořena tzv. „družstva pro činnost a zaměstnanost“. Umožňují nezaměstnaným stát se samostatně výdělečně činnými osobami a v rámci družstevního podniku organizují nejen jejich obchodní činnosti, ale i jejich odbornou přípravu a sociální zabezpečení.

5.14 Družstva obvykle nemohou získat velké množství kapitálu od svých členů a nemají snadný přístup na kapitálové trhy.

Družstva si vytvořila svůj vlastní mechanismus financování. Družstevní podíly jsou obvykle nepřevoditelné a zisky nejsou využívány k odměňování kapitálu, ale jsou obvykle znovu investovány v podniku v podobě rezerv, což odráží jejich dlouhodobou strategii. Je v zájmu jejich členů vyhnout se nadměrnému riziku a umísťovat investice do činností přímo sloužících jejich potřebám.

5.15 V některých zemích EU, například ve Francii, Španělsku a Itálii, jsou tyto rezervy nedělitelné, zejména je nelze rozdělit mezi členy, a to ani v případě likvidace, ale musí být použity na rozvoj družstevního hnutí. Nedělitelné rezervy se osvědčily jako přesvědčivý prostředek zabraňující změně právní formy družstva.

5.16 V některých zemích byla zavedena právní ustanovení umožňující třetím stranám poskytnout družstvům rizikový a rozvojový kapitál, s hlasovacími právy i bez nich (např. „socio sovventore“ v italském zákoně č. 59/1992). Za tímto účelem byly založeny zvláštní instituce (např. v Itálii fondy družstevního rozvoje (Fondi mutualistici) a Cooperazione Finanza Impresa (CFI), ve Francii IDES a ve Španělsku investiční struktury korporace Mondragon). To také družstvům umožnilo zlepšit dialog s ostatními finančními institucemi.

V Bruselu dne 25. dubna 2012.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON
